

Máramarosi nosztalgia

Csányi Sándor
erdész

Megfakult, levelezőlap nagyságú fénykép fekszik előttem. Kőgörgeteges hegyoldalban hat személy áll a fényképezőgép lencséje előtt, de legtöbbször már nem kivehető, esetleg a személy alakjáról, netán kalapjáról lehet ráismerni a csoportképen lévőkre.

Megfordítom a fényképet. Hátlapján – zöld tintával írva – a következő keltezés olvasható:

„Gorgán-havas, 1942 nyarán.”

A keltezés alatt a fényképen látható csoport tagjainak név- és beosztás szerinti felsorolása következik:

Dr. Jávorka Sándor egyetemi tanár,

Havas István erdőmérnök,

Szilas Géza főerdőmérnök, felügyeleti tiszti,

Tuskó Ferenc erdőmérnök, erdőgondnok,

Bodnya József kerületvezető erdőőr,

Csányi Sándor e. gyakornok.

A felvételt készítő személy hiányzik a képről, aki szenvedélyes „fotós” is volt: *Földváry Miksa ny. min. tanácsos, az Országos Természetvédelmi Tanács (OTvT) ügyvezető elnöke.*

Nosztalgikus gondolatokat ébreszt bennem a fénykép, megkísérlem felidézni az immár 53 évvel ezelőtti emléket. Kezdem hát a történet elején.

Már lámpagyújtás utáni este volt, amikor *Koszyuk Iván* kerületvezető főnökömmel a következő napra tervezett tennivalókat beszéltük meg. Főnököm eligazító szavaiba harsányan rikoltott bele a házi telefon „két rövid, egy hosszú” csengésjelzése, ami *Plajszkának*, azaz a mi erdészkerületünknek szólt. Mint máskor, most is én ugrottam a telefonhoz (ugyanis kerületvezetőm gyengén beszélt a magyart, bennszülött ruszin volt) és bejelentkeztem. A vonal másik végén *Tuskó Ferenc* erdőgondnokunk volt, és már mondta is:

„Sándor! Most jöttem haza a területről, és az íróasztalomon erdőigazgatósági üzenet várt, miszerint holnap reggel 8 órakor

Partos Gyula igazgató úr két budapesti vendéggel érkezik sínautóval a plajszkai völgyzáró gáthoz. Céljuk a *Gorgán-havasi* cirbolyafenyves bejárása. Kísérőnek kirendelem magát és *Bodnya József* kerületvezetőt, akit még ma értesítsen, hogy holnap reggel 8 órára ő is legyen a völgyzáró gátnál. A bejárás előreláthatólag háromnapos lesz.”

Elismételtem a „távmondát”-ot, és kerületvezető főnökömmel közöltem az erdőgondnoki utasítást, majd útnak eredtem – a kb. 2 km-re lakó – *Bodnya József* felkérésére. Reménykedtem, hogy otthon találok, ugyanis nyáridőben – a legeltetési időszakban – gyakorta kint aludt a havasokon. Sok rendezni valója akadt a pásztorokkal, akik „véletlen készakarattal” engedték beszökni a tilosba jószágait, de egymás bérleményére is rá-ráhajtottak, amiből meg kisebb-nagyobb „pásztorháború” keletkezett. Szerencsém volt, mert otthon találtam és átadtam a „nagyfőnök” üzenetét.

✱

A völgyzáró gát az egykori tutajozás emlékét őrizte. Át volt vágva, és a kisvasút nyújtózott keresztül rajta a gátudvarba, ahol vége is volt a vágánynak.

Nyolc óra előtt tíz perccel már mindketten ott voltunk, és a *Gorgánra* való feljutás könnyebb útvonal lehetőségeit beszéljük meg. Nem tudtuk még, hogy kik lesznek a fővárosi vendégek, de azt sejtettük, hogy nem kirándulók, hanem szakemberek kísérői leszünk majd az elkövetkező napokban. Nyolc óra előtt egy-két perccel befutott a sínautó. (A Taracvölgyi Erdei Vasút [TEV] közlekedő vonataira és szerelvényeire a szigorú pontosság volt a jellemző!)

Partos Gyula igazgatónkánál jelentkeztünk, aki bemutatott – mint vezetőket és kísérőket – az erdészesen öltözött *Földváry Miksa* OTVt-elnöknek és a sportsapkát, térdnadrágot viselő *dr. Jávorka Sándor* professzornak. Rövid megbeszélés után igazgatónk a sínautóval visszautazott *Taracközre*, illetve *Bustyaházára*, mi pedig „libasorban” elindultunk a kitűzött cél felé. A sor élén *Bodnya József* kerületvezető haladt, a menetet pedig én zártam be. Helyenként letértünk az „egyszemélyes” ösvényről, és az első világháborúból maradt, dorong hasítványokkal lerakott „hadiút”-on folytattuk állandóan felfelé tartó utunkat. Majdnem három

órai gyalogmenet után értünk célba, igaz, hogy lassan, meg-meg-állva néhány természeti érdekességnél, kimerítő botanikai vagy erdészeti szakvéleményeket hallgatva „fővendégeink”-től. A lucfenyők felső övének határán tartottunk pár perces pihenőt, amelyet a csoport korelnöke, *Földvály Miksacsoport elnök úr rendelt el. Pihenőhelyünk már jóval 1000 méter tengerszint feletti magasság felett volt, amit hűen bizonyítottak az alacsonyra nőtt lucfenyők, valamint az őket „felváltó” cirbolyafenyők. A szieszta ideje alatt megtárgyalásra került a véderdő egy részének bejárása, valamint a fellelhető havasi flóra begyűjtése. Fentiek érdekében ketté vált a társaság: a cirbolyás bejására öten indultak el (Földvály Miksa, Szilas Géza, Tuskó Ferenc, Havas István és Bodnya József), míg a növénygyűjtési tevékenység a társaság két azonos keresztnévet viselő tagjának (dr. Jávorka Sándor és Csányi Sándor) jutott „osztályrészül”*

Gyűjtő utunkat a cirbolyaerdőben kezdtük, majd a legeltetésmentes füves-gyepes területen folytattuk, végül még behatoltunk a nehezen járható törpefenyők (*Pinus mugo*) labirintusai közé is. Szinte minden területen található volt olyan növény, amelyből 2-3 példány begyűjtésre került. A *pompás tárnicsból* (*Gentiana Clusii*) két példányt emelt ki *Jávorka* professzor, de kissé távolabb rátaláltam egy, eddigieknél sokkal szebb, nagyobb tölcservirágú példányra is. Jeleztem a „leletet”, mire a professzor így szólt:

– Hagyjuk meg, elég lesz a már kiemelt két példány, szaporodjanak csak tovább (!).

Akkor még nem tudtam és nem is értettem meg azt a féltő szemléletet, amit a botanikus professzor a ritkaságnak tekinthető egyes növények irányában tanúsított. Ma már tudom, hogy akkor és ott talákoztam életemben először az igazi természetvédelemmel és egy valóságos természetvédővel.

Délutánra járt már az idő, amikor ismét összejöttünk a cirbolyafenyők „hazájában” (akkor készült a bevezetőben említett fényképfelvétel is), és *Földvály Miksa* elnök úr rövid értékelést mondott a látottakról. Nagy elismeréssel szólt arról, hogy a cirbolyavéderdőben nem találkozott sem emberi, sem állati károsítással, kiemelte mint reliktumnak a jelentőségét, örömmel állapította meg, hogy szórványosan és szálanként természetes úton keletkezett fiatal cirbolyaegyedeket is láthatott. Kérte a jelenlévő erdészeket, hogy továbbra is megkülönböztetett figyelemmel legyenek e nagy természeti értéket hordozó ritka fafaj iránt.

Ezután ismét ketté oszlott a társaság. A két „vendéget” *Bodnya József* kerületvezetővel a *prelukai* vadászszállásra kísértük, míg *Szilás Géza*, *Tuskó Ferenc* és *Havas István* lakhelyükre tértek. A szállásra vezető utunk könnyebb volt, mint a délelőtti, mert végig enyhe lejtőn haladtunk, csak egy-két rövid kaptató akad elénk útközben. Egész idő alatt – a prelukai házikóig – a botanika volt a gyakorlati és szóbeli téma. Bőven akad még út közben is begyűjteni való növény. *Dr. Jávorka* professzor kezében fürgén dolgozott a kis növényásó, metszőolló vagy a kacorkés. Két hatalmas gyűjtő tarisznyája „meghízott”, mire éjszakai szálláshelyünkre értünk. (A két tarisznyát nem adta át senkinek, azokat ő cipelte.) Számára akkor sem a pihenés volt az elsődleges, hanem az itatós- és újságpapírok közé rakott növények rendezése. Érdeklődéssel néztem tevékenykedését, hallgattam csendes beszélgetését, s örömmel segítettem egy-egy nagyobb növény „elfektetésében” Minden növényféléről volt mondanivalója: ritkasága, előfordulási helyei, mérgező volta, gyógyhatása stb. Elhallgattam volna reggelig, adogatva kezébe a száraz újságlapokat.

A kis „vadásztanya” két helyiségből állt: egy 3x4 m-es szobából és egy 2x3 m-es előtérből. Előbbiben kettő, az utóbbiban egy deszkából készült „priccsel”. A szalmazsákok frissen kaszált, szárított havasi szénával voltak degeszre tömve, árasztották a sokféle havasi növény illatát.

A következő – második nap – reggelén *Földváry Miksa* elnököt *Bodnya József* kerületvezető kísérte-vezette az „érintetlen” – őserdő jellegű – lucfenyvesek felé. Még a délelőtti folyamán csatlakozott hozzájuk *Tuskó Ferenc* erdőgondnokunk is. Bejárásuk célja a valóban természetes viszonyokat és körülményeket felmutató, idős korú lucállományokból, rezervációs terület felkeresése, áttekintése és előjegyzése volt. Egész napos bejárásuk eredményeként – emlékezetem szerint – három olyan terület került előzetes kijelölésre, amelyek élettani, tenyészeti és környezeti szempontból is megfeleltek (volna) a természetvédelmi feltételeknek.

E napon ismét *dr. Jávorka* professzor kísérője voltam. Csermelymedreket, vágásterületeket, szurdokokat és egy rétet jártunk be, és számos ritkaságot sikerült gyűjteni. Kérésemre hozzájárult, hogy néhány növényt (tömegesen tenyészőkből) én emelhessek ki. Ellestem kézmodulatait, s nagy földlabdával eszközöltem a

kiemelést, majd a növényt gyökfőnél fogva leráztam a gyökéretéről a földet. Így a gyökerek majdnem teljes épségben megmaradnak. Bemutatta a hagymás növény kiemelésének és a hagyma „elvékonyítása”-nak módszereit is. Szálláshelyünkre térve a növényprézelés technikáját ismertette, külön felhíva a figyelmet arra, hogy *naponta egyszer át kell fordítani a növényeket a présben*, s ha szükséges, friss, száraz itatóspapírt kell cserélni. Egy tanulságokban igen gazdag, „pirosbetűs” nap volt ez számomra, amelyet *dr. Jávorka Sándor* professzorral együtt tölthettem. Talán e napoktól kezdett kialakulni bennem a növények tulajdonságait megismerni akaró kíváncsiság vagy vágy. Növényprésem több mint 40 éve szolgál hűségesen, igen hasznos segítőtársam volt mindig, s az még ma is.

Estére hajlott az idő, amikor „új” szálláshelyünkre: a *Turbát-torokolati* vadászházba bevonultunk. *Földváry Miksa* elnök úr és *Tuskó Ferenc* erdőgondnokunk már a bejárás fáradoalmait pihelve, hivatalos megbeszélésüket folytatták. A professzor úr – mindekelőtt – rendezte az azt nap gyűjtött növényanyagot. Sötétedéssel egyidőben befutott a TEV sínautója is *Partos Gyula* erdőigazgatóval, aki „búcsúvacsorá”-t adott neves vendégei tiszteletére.

✱

A harmadik nap délelőttjét *Földváry Miksa*, *Partos Gyula* és *Tuskó Ferenc* erdészeti-szakmai tárgyalással töltötte.

Dr. Jávorka Sándor professzorral – kettesben – az előző két napon gyűjtött növények rendezésével és csomagolásával töltöttük az időt. Száraz itató- és újságpapírok közé raktuk át a növényeket, és nagyméretű rajzlaptartókban helyeztük el, kötöztük össze jó szorosan.

Délután 14 órára volt jelezve a sínautó érkezése. Előtte még újabb megbeszélésekre került sor, most már *dr. Jávorka Sándor* részvétele mellett. Az ebédet követően felkészülés következett az elutazásra, a személyi és „növénycsomagok” a vadászház melletti megállóhelyre kerültek. Most is, mint mindig, szinte „kísérteties” pontossággal érkezett a sínautó, amelyben jól és kényelmesen elfértek utasok és csomagok egyaránt. Indulás előtt *Partos Gyula* erdőigazgatóm intett magához, és közismert szűkszavúságával a következőket mondta: „*Földváry* min. tanácsos úr és *Jávorka* professzor úr nagyon meg vannak elégedve a figyelmes, szakszerű

és udvarias vezetéssel és kísérettel. Magam részéről is köszönöm mindkettőjüknek.”

Rövid elköszönés után nagy csattogással elindult a sínautó *Taracköz* felé.

*

Tévedés lenne azt hinni, hogy a két neves személyiség elutazásával lekerült volna „napirend”-ről mindaz, ami az előző három nap alatt történt. A vendégek távozása után erdőgondnokom egy „nagyobb lélegzetű” beszélgetésre marasztalt. Ha szó szerint nem is, de tartalmilag fel tudom idézni mindazt, amiről szó esett azon a beszélgetésen. Elmondta, hogy *dr. Jávorka Sándor* professzorral megbeszélte, hogy szívesen besegítünk a kárpáti flóra begyűjtésébe, ha felajánlásunkat elfogadja. Ugyanakkor segítségét kérte a növények gyűjtése, kezelése, préselése stb. munkafázisok szakszerűségét illetően. *Dr. Jávorka* professzor örömmel fogadta a segítő szándékot, és ígéretet tett a „Nagy Jávorka” (*Magyar flóra és a magyar flóra képekben*) háromkötetes mű – album és két kötet határozó – beszerzésének támogatásában, a lehetőség felkutatásában. (Ui. az 1924–25-ben, illetve az 1934-ben kiadott mű 1942-ben már az „elfogyott”-ak listáján szerepelt.) *Partos Gyula* erdőigazgató külön költségkeret terhére engedélyezte a könyvek és más segédanyagok beszerzését, növényprés készíttetését, mivel helyeselte *Tuskó Ferenc* erdőgondnok – igen hasznosnak minősített – kezdeményezését.

A gyakorlati feladatok kivitelezésére személyemet választotta és a növénykezelési teendők zavartalan eszközzésére a lakóhelyemül szolgáló kis faházat tartotta a legalkalmasabbnak. Annál is inkább, mert azt egyedül „uraltam”, s így más személy esetleges károsításától nem kellett tartani. A szükséges eszközök beszerzésére, elkészítésére és kiszállítására – egy héten belül – határidőt jelölt meg. Öt nap múlva az erdőgondnokság lovas fogatával megérkezett egy 2,5x1,0 méteres asztal, a 45x30 cm-es – háromcsavaros – növényprés, 100 db nagyméretű rajzlap, növényásó, ragasztószalag, metszőolló és nagy mennyiségű itatós- és újságpapír. S alighogy befejeztük a szállítmány le- és berámolását, *Koszjuk Iván* kerületvezető főnököm kiabálva hívott a házi telefonhoz. A vonal másik végén *Tuskó Ferenc* erdőgondnokom beszélt:

„Sándor! Fél órával ezelőtt meghozták a Nagy Jávorká-t! Holnap kimegyek a *Plajszkába* és megbeszéljük a részleteket.”

Dolgok és ügyek ilyen gyors elintézésére, hosszú pályafutásom alatt alig került sor. Másnap főnököm a jelzett időben érkezett, és a hintóról adta kezembe a súlyra sem csekély három Jávorka-kötetet. A faház kisebbik helyiségében már helyén voltak az előző napon érkezett felszerelési tárgyak és eszközök, még egy két méter hosszú padot is sikerült szereznem, valamint egy nagyobb méretű petróleumlámpát is.

Sorra vettük a tennivalókat. A gyűjtés rendszerét úgy határozta meg erdőgondnokom, hogy minden növényfajból, fajtából 3 példány nyerjen – külön-külön rajzlapra – elhelyezést. Grafítironnal, halványan tüntessem fel – a rajzlap bal alsó sarkában – a növény latin és magyar nevét, a begyűjtés helyét, valamint idejét. Közölte, hogy rövidesen elkészíti a begyűjtésre tervezett növényfélék listáját, s ezzel egyidőben megküldi a *Jávorka* professzor által készített, ill. küldött gyűjtési útmutató-tájékoztatót is. Nagy örömet okozott azon döntésével, miszerint nálam marad a „Nagy Jávorka” képes albuma, a két kötet határozót pedig magával viszi *Bruszturára*, az erdőgondnokságra. Összeírta a még szükséges dolgokat, és sikeres munkálkodást kívánva, elhajtott *Plajszkából*.

✱

Az 1942. és 1943. években végeztem a növénygyűjtést és preparálást. Általában hétvégeken szenteltem egész napokat az egyes növényfélék felkutatására, keresésére, s ezeken a szombat-vasárnapon bebarangoltam a közeli havasokat, s előfordult nem egy alkalommal, hogy a távolság, valamint a terepviszonyok miatt kint éjszakáztam valamelyik üres kalibában.

Az ide mellékelt növényjegyzék másolata az eredetinek, ami csak véletlen folytán húzódott meg egyik régen olvasott könyvemben, és nem kis feladatot adott az elmosódott, elhalványult betűk összeolvasása. Fentijegyzéken kívül több kisebb – kiegészítő – listát is kaptam erdőgondnokomtól, azokból azonban egyik sem maradt meg. Úgy gondolom, emlékezem, hogy mintegy 100 növényfajt sikerült begyűjteni és preparálni, de nem is csak két tenyészidőszakra terveztük a gyűjtést, hanem folyamatosan tovább, tovább...

1943. augusztus 20-án kaptam kézhez az Esztergomi Alerdész-szakiskola értesítését, hogy szeptember 1-jén felvételi vizsgára jelentkezsem. Két nap alatt összecsomagoltam minden eszközt és anyagokat, s az erdőgondnokságra szállítottam *Bruszturára*. Azal köszöntünk el egymástól, hogy a szakiskola elvégzése után folytatom a félbehagyott növénygyűjtést.

Sikeres felvételi vizsga után az iskola tanulója lettem. Alig fejeztük be az első évfolyamot, amikor is SAS-behívót kaptam – tényleges katonai szolgálatra – a 12. hegyivadász zászlóaljhoz *Felsővisóra*. Ismér Máramarosban voltam, az Erdős-Kárpátok „lá-bainál”, de nem hosszú ideig, csak amíg megtanultunk egyszerre lépni. Két hét után elindultunk nyugat felé – gyalogmenetben –, és *Tarackőznél* intettem búcsút a Kárpátoknak.

✱

A háború vége és rövid hadifogság után sikerült folytatni 1945. július 1-jétől a szakiskolát *Esztergomban*. Mivel a Kárpátokba való visszatérésre még gondolni sem lehetett, már az iskola befejezése előtt felmentem az FM Erdészeti Főosztályára, ahol is *dr. Ajtai Sándor* főosztályvezetőt kértem elhelyezkedési lehetőségem támogatására. Amikor kérdésére közöltem, hogy *Tuskó Ferenc* volt az erdőgondnokom, akkor elmosolyodva annyit mondott: „Írjon a *Tuskó* kollégának *Diósjenőre*, mert most ott lakik, és valamelyik alakuló erdőhivatalnak lesz a vezetője.”

1945. október 2-án képesítőttem, és október 4-én *Királyréten Tuskó Ferenc* erdőgondnoknál szolgálattételre jelentkeztem.

Nem nehéz kitalálni, hogy mi volt a fő témánk:

A *Kárpátok, Brusztura, Turbáttorkolat, Plajszka* és a növénygyűjtés. Elmondta, hogy menekülésszerűen kellett elhagyni a *Burszturát*, s odaveszett teljes bútorzatuk, ruháik nagy része és természetesen a „Nagy Jávorka” is a hozzá tartozó anyagokkal és eszközökkel együtt.

Az 1945. év végéig az államosítással összefüggő munkafeladatok sokasága nehezedett ránk. A magánerdőbirtokok még léteztek, személyzetükre alig támaszkodhattunk. Csaknem egy év telt el, míg megtörténhetett az erdők államosítása és a volt uradalmi erdészek átvétele. Így már nagyobb erők „bevetésével” kezdhettük és végezhetjük el az erdők, épületek és a műszaki felszerelési tárgyak (erdei vasút) leltározását. Ebben az időben „mindenese”

voltam az erdőgondnoksnak. Szerveztem és vezettem az irodai munkát, leltároztam az erdei vasút vontató és szállító eszközeit, műszaki tárgyait és épületeit, de még a Nagy Hideghegyi – félig felépült – turistaház építményének külső-belső méreteit is milliméterpapírra rajzoltam.

1947-ben az erdei vasútüzem és két kőbánya vezetésére kaptam megbízatást. Főként az új (állami) adminisztrációs rendszer bevezetése, valamint a munkateljesítmények elszámolásának a kidolgozása volt a feladatom. Minden este szóbeli jelentést tettem erdőgondnokomnak az „ipari” fejleményekről. Egyik alkalommal – jelentéstétel után – így rendelkezett: „Holnap reggel 8 órára kérem a sínautót (itt is volt!) lakásomhoz. *Kismarosra* utazom a MÁV-állomásra, a Budapestről érkező 9 órai vonathoz, amivel két vendég érkezik. A vasútüzemnél szállunk majd ki, maga is várjon ott ránk.”

Korán reggel lementem a *Paphegy* tövében telepített vasútüzemi irodába, rendbe raktam íróasztalomat, megbeszéltük az aznapi vontatási-szállítási feladatokat, és vártam a *Kismarosról* visszatérő sínautóra. Tíz óra előtt pár perccel, *Szokolya* után felbúgott a sínautó jóliismert kúrhangja, majd kis idő múlva egyre lassuló zakatolással begurult a megállóhelyre a „luxus jármű”. A következő percben földbe gyökereztek lábaim, és szemdörzsölésre kényszerültem, mert nem hittem a látomásnak. *Tuskó Ferenc* erdőgondnok után *dr. Jávorka Sándor* professzor úr, majd egy alacsony, molettes hölgy szálltak ki a sínautóból. Azt gondoltam, hogy a hölgy a professzor felesége, de a második nagy meglepetés akkor következett be, amikor a bemutatkozásnál a következőket hallottam:

– *Csapody Vera* a hivatalos nevem, de ismerőseim egyszerűen Vera nélinek szólítanak. Szólítson maga is így.

Percekig nem jutottam szóhoz a váratlan és igen kellemes meglepetéstől. Erdőgondnokom – az ismerkedés perceiben – többször elfordult más irányba, hogy leplezze, elrejtse nevetését: látva azt, hogy milyen zavarban vagyok az általa jól előkészített és nagy-nagy meglepetést kiváltó találkozástól. Még fokozta is zavaros helyzetemet a professzor úr hozzám intézett humoros kérdése:

– Hallom, hogy állomásfőnök lett?

– Csak egy rövid ideig, professzor úr! – válaszoltam „ugrató” érdeklődésére.

Aztán elindultunk a vasúti sínek mentén *Királyrét* felé. A professzor nem hozta magával gyűjtő felszerelését, magánjellegű látogatás és kikapcsolódás volt kiutazásuk célja. Vera néninél volt egy kisebb méretű mappa és a *Gránáthegy* tövében begyűjtött két-három növényt, mint mondotta: befejezetlen rajzaihoz kiegészítésre.

A Tuskó családnál ebédeltünk, majd délután ismét előállt a sínautó, és elkísértük az igen kedves vendégeket *Kismarosra* a vasútállomásra. Álltunk, integettünk és szótlanul néztünk az egyre távolodó vonat után. Nekem nem adatott meg az a szerencse, hogy még később is találkozak a „Nagy Jávorka” két neves szerzőjével. A sínautóban – hazafelé – azon gondolkodtam, hogy milyen más, mennyire érdekesebb és emlékezetesebb lett volna, ha ez a kellemes meglepetéssel színesített találkozó a máramarosi havasok között jött volna létre...

Jegyzék

a begyűjtésre tervezett kárpáti növényfélésegekről

<i>Aconitum firmum</i> Reichb.	erőteljes sisakvirág
<i>Alchemilla alpestris</i> Schm.	havasi palástfű
<i>Alnus incana</i> Mnch.	hamvas éger
<i>Androsace lactaea</i> L.	tejfehér gombafű
<i>Androsace villosa</i> L.	bozontos gombafű
<i>Anemone narcissiflora</i> L.	nárciszképű pápics
<i>Anemone trifolia</i> L.	hármalevelű szellőrózsa
<i>Anthyllis alpestris</i> Heg.	havasi szapuka
<i>Anthyllis vulgaris</i> Kern.	havasalji szapuka
<i>Arabis alpina</i> L.	havasi ikravirág
<i>Arabis Jaxquinii</i> Beck.	Jacquin ikravirága
<i>Arenaria tenella</i> Kit.	vékonyka homokhúr
<i>Astragalus australis</i> Lam.	déli csűdfű
<i>Artemisia petrosa</i> Jan.	szirti üröm
<i>Biscutella alpestris</i> W. et K.	korongpár

<i>Caltha laeta</i> Shn. N. et Ky.	hegyi gólyahír
<i>Campanula alpina</i> Jacq.	havasi csengettyűke
<i>Campanula carpatica</i> Jacq.	kárpáti csengettyűke
<i>Campanula polymorpha</i> Vitas.	sokalakú csengettyűke
<i>Carex bicolor</i> All.	kétszínű sás
<i>Carex diandra</i> Schrk.	hengeres sás
<i>Carex rigida</i> Good.	érdes sás
<i>Chrysanthemum alpinum</i> L.	havasi aranyvirág
<i>Chrysanthemum alternifolium</i> L.	aranyos veselke
<i>Carduus glaucus</i> Baumg.	szürke bogáncs
<i>Cerastium alpinum</i> L.	havasi madárhúr
<i>Clematis alpina</i> Mill.	havasi bércse
<i>Coronilla vaginalis</i> L.	hüvelyes koronafűt
<i>Crepis sibirica</i> L.	szibériai zörgőfű
<i>Delphinium intermedium</i> Sol.	nyúlánk sarkvirág
<i>Delphinium oxysepalum</i> B. et P.	hegyesszirmú sarkvirág
<i>Dentaria glandulosa</i> W. et K.	ikrás fogasír
<i>Doronicum austriacum</i> Jacq.	hegyaljai zergevirág
<i>Draba carinthiaca</i> Hoppe.	karinthiai daravirág
<i>Epilobium alpinum</i> L.	havasi füzike
<i>Epilobium nutans</i> Schm.	bókoló füzike
<i>Erigeron alpinus</i> L.	havasi küllőrojt
<i>Erigeron atticus</i> Vill.	enyves küllőrojt
<i>Eriophorum gracile</i> Koch.	vékony gyapjúsás
<i>Eriophorum vaginatum</i> L.	hüvelyes gyapjúsás
<i>Euphorbia dulcis</i> L.	édes fűtej
<i>Euphrosia montana</i> Jord.	hegyi szemvidító
<i>Galium silvaticum</i> L.	erdei galaj
<i>Gentiana Clusii</i> Perr. et Song.	pompás tárnics
<i>Gentiana frigida</i> Hke.	fagyoskodó tárnics
<i>Gentiana punctata</i> L.	pettyes tárnics
<i>Gentiana nivalis</i> L.	havasi tárnics
<i>Gentiana praecox</i> A. et J. K.	nyáreleji tárnics
<i>Gnaphalium supinum</i> L.	törpe gyopár
<i>Gymnadenia albida</i> Rich.	fehér szúnyogvirág
<i>Gypsophila repens</i> L.	kúszó dercefű
<i>Hedysarum hedysaroides</i> Sch.	baltavirág
<i>Heracleum carpaticum</i> Porc.	kárpáti medvetalp

Hieracium alpinum L.	havasi hölgymál
Hieracium caesium Fr.	deres hölgymál
Hieracium chlorocephalum Wimm.	zöldesvirágú hölgymál
Hieracium flagellare Willd.	ostoros hölgymál
Hieracium levigatum Willd.	sima hölgymál
Hypochoeris glabra L.	kopasz pelyvahordó
Hypochoeris uniflora Vill.	nagyfésztkű pelyvahordó
Potentilla glandulifera Kras.	mirigyos pimpó
Primula minima L.	apró kankalin
Pulmonaria angustifolia	keskenylevelű tüdőfű
Pulmonaria montana Laj.	hegyi tüdőfű
Pulsatilla slavica Reuss.	tót kökölcsin
Ranunculus alpestris L.	havasi boglárka
Ranunculus fluitans Lam.	hullámozó boglárka
Ranunculus montana Willd.	hegyi boglárka
Ranunculus nemorosus DC.	berki boglárka
Rubus silvaticus Wh. N.	erdei szeder
Rumex alpinus L.	havasi lórum
Sagina saginoides D. T.	Linné-féle szagján
Salix pentandra L.	babérfűz
Satureja alpina Scheele.	havasi pereszlény
Sedum alpestre Vill.	havasi varjúháj
Sedum atratum L.	sötétlő varjúháj
Sedum fabaria Koch.	kárpáti varjúháj
Scleranthus perennis L.	évelő szikárka
Senecio carpathicus Herbich.	kárpáti aggófű
Sieversia montana R. Br.	hegyi ciklász
Silene acaulis L.	szárnélküli sziléne
Silene gallica L.	francia sziléne
Sordanella carpathica Vierh.	kárpáti harangrongy
Sordanella major Vierh.	magyar harangrongy
Solidago alpestris W. et K.	havasi aranyvessző
Stachys alpina L.	havasi tisztessű
Stellaria nemorum L.	erdei csillaghúr
Streptopus amplexifolius DC.	nyelvcsap
Taraxacum alpinum Heg. et Herr.	havasi pitypang
Taraxacum nigricans Rehb.	sötétlő pitypang
Thlaspi silvestre Jord.	havasalji tarsóka

Thymus alpestris Tausch.
Trollius europaeus L.
Vaccinium myrtillus L.
Vaccinium vitis-idaea L.
Veronica alpina L.
Veronica aphylla L.
Veronica urticifolia Jacq.
Veronica fruticans Jacq.
Viola alpina L.

havasi kakukkfű
zergeboglár
fekete áfonya
vörös áfonya
havasi veronika
levéltelenszárú veronika
széleslevelű veronika
cserjésedő veronika
havasi ibolya

Bruszturán, 1942 nyarán

Összeállította:

Tuskó Ferenc
erdőmérnök, erdőgondnok